

Nr 214.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående långtjänstpremie åt vissa till beredskapstjänst inkallade värnpliktiga vid marinen; given Stockholms slott den 12 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 mars 1940 har chefen för marinen gjort framställning om vidtagande av åtgärder för förbättrande av vissa till beredskapstjänst inkallade värnpliktigas vid flottan ställning i ekonomiskt avseende m. m. och därvid anført bland annat följande:

Största delen av nu i tjänst varande värnpliktiga tillhörande klasserna A och B hava varit inkallade till tjänst under hela den tid förstärkt försvarsberedskap varit anbefalld. Av dessa värnpliktiga hava en del sökt och vunnit anställning över stat, under det att andra antingen icke önskat gå in för

sådan anställning eller ock saknat härför erforderlig yrkesutbildning. De, som tagit anställning över stat, hava ur ekonomisk synpunkt varit bättre ställda än de, som icke haft sådan anställning. För samtliga dessa värnpliktiga har den pågående tjänstgöringen varit betungande framför allt ur den synpunkten, att de måste avstå från sitt vanliga förvärvsarbete. Många av de inkallade och i stor utsträckning även deras familjer hava till följd därav råkat i tryckta ekonomiska omständigheter. Åtgärder hava visserligen undan för undan vidtagits för att förbättra de inkallades förmåner både i fråga om avlöning och familjeunderstöd, men åtgärderna äro icke tillfyllest, vilket framgår av de klagomål, som framförts och framföras genom skrivelser och telegram.

Klagomål härröra särskilt från de värnpliktiga tillhörande klass A, som icke befordrats under förutvarande anställning och som till följd därav med endast ett fåtal undantag nu göra sin tjänst såsom 2. och 3. klass sjömän. Dessa värnpliktiga tjänstgöra å fartyg, signalstationer m. m. och hava därvid insatts i befattningar särskilt ombord, som enligt gällande besättningslistor skola beklädas av 2. och 3. klass sjömän. Antalet inkallade 2. klass sjömän utgör omkring 500 och antalet 3. klass sjömän omkring 130.

I fortsättningen av sin skrivelse har chefen för marinen framhållit, att han trots de därmed förknippade olägenheterna ansåge sig kunna föreslå, att samtliga förenämnda såsom 3. klass sjömän tjänstgörande värnpliktiga, vilkas yrkesutbildning stode på en låg ståndpunkt, hemförlovades och ersattes av värnpliktiga tillhörande årsklass. Däremot ansåge han sig icke kunna tillstyrka en dylik åtgärd beträffande de såsom 2. klass sjömän tjänstgörande värnpliktiga. Ett hemförlovande jämväl av dessa värnpliktiga skulle nämligen medföra vakanser i fråga om yrkesutbildat manskap i ett stort antal fartygsbesättningar, varjämte besättningarnas kvalitet skulle komma att i hög grad nedgå. För åstadkommande av ett förbättrat läge för denna värnpliktsgrupp ansåges därför andra utvägar böra sökas; chefen för marinen har härom anfört följande:

Dessa värnpliktiga hava under sin tidigare anställning i stammen genomgått fullständig rekrytutbildning och ett icke ringa antal har därjämte påbörjat men av olika anledning icke genomgått korpralsutbildning. De flesta av dem, som nu varit inkallade till tjänstgöring under tiden för den förstärkta försvarsberedskapen, hava emellertid därunder genom praktisk tjänstgöring i olika befattningar ombord och i land bibringats ökad yrkeskunskap. En del av dem hava också på grund härav redan uppflyttats till högre tjänstbarhetsklass och även befordrats till korpraler. Jag anser, att övriga värnpliktiga av denna kategori efter 6 månaders praktisk tjänst nu skulle kunna uppflyttas till 1. klass sjömän, varigenom de skulle komma att hänföras till 4. krigslöneklassen och erhålla i någon mån förbättrade löneförmåner.

Vidare har chefen för marinen föreslagit, att en långtjänstpremie, beräknad efter en krona för dag, skulle tilldelas de värnpliktiga tillhörande klass A, vilka, utan att hava varit överstatanställda, under sex månader i följd varit inkallade till beredskapstjänst. Genom en dylik åtgärd skulle ifrågavarande värnpliktiga beredas ungefär motsvarande ekonomiska förmåner som de överstatanställda.

Slutligen har chefen för marinen ifrågasatt utfärdande av bestämmelse

om att värnpliktig, som tjänstgjort i beredskapstjänst i en följd under sex månader, måtte oberoende av bestämmelserna i krigsavlöningsreglementet erhålla viss löneförbättring.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av marinförvaltningen den 29 samt av försvarsväsendets lönenämnd den 30 mars 1940.

Marinförvaltningen har förklarat sig icke hava något att erinra mot de förenämnda av chefen för marinen framlagda förslagen.

Försvarsväsendets lönenämnd har anfört bland annat följande:

Vad först angår förslaget att tilldela vissa meniga värnpliktiga, som varit inkallade till beredskapstjänstgöring under sex månader i följd, en långtjänstpremie, finner lönenämnden det visserligen ur löneteknisk synpunkt mindre tillfredsställande att genom en retroaktivt utgående löneförmån tillgodose de värnpliktiga, varom här är fråga. Lönenämnden, som dock till fullo beaktar önskemålen, att de värnpliktiga, vilka nödsakas att under längre tidrymd fullgöra beredskapstjänst, i möjligaste mån hållas ekonomiskt skadeslösa, anser sig emellertid, med hänsyn till de av chefen för marinen anförda särskilda förhållandena vid flottan, böra förorda den av honom i sådant syfte föreslagna utvägen. Lönenämnden förutsätter, att långtjänstpremie allenast skall tillkomma sådana värnpliktiga, som vid tiden för utfärdandet av beslut om långtjänstpremiens utgående redan fullgjort eller fullgöra beredskapstjänstgöring.

Frånsett den nu förordade åtgärden, som torde få anses hava engångskaraktär, synes ifrågasatt ökning av de värnpliktigas avlöningsförmåner under tjänstgöring, varom nu är fråga, böra ske inom krigsavlöningsreglementets ram för undvikande av allt för splittrade bestämmelser å hithörande område. Såväl förslaget om tilldelande av långtjänstpremie åt vissa värnpliktiga som ock övriga ifrågasatta åtgärder innebärande ökade förmåner åt de värnpliktiga, förutsätta emellertid riksdagens medverkan.

Såsom chefen för marinen framhållit har den av de utrikespolitiska förhållandena föranledda beredskapstjänstgöringen blivit synnerligen betungande för åtskilliga av flottans värnpliktiga. Särskilt gäller detta beträffande de till klassen A hörande värnpliktiga. En stor del av dessa inkallades till tjänstgöring i samband med den förstärkta försvarsberedskapens anbefallande förliden höst och flertalet av dem äro fortfarande alltjämt i tjänst. Genom generalorder den 15 mars 1940, nr 163, har visserligen föreskrivits, att de av dessa värnpliktiga, vilka äro redovisade såsom tillhörande tredje tjänstbarhetsklassen eller skeppsgosseklassen, skola hemförlovas snarast möjligt, och dessa grupper torde följaktligen nu helt vara avlösta, men beträffande de övriga har någon dylik hemförlovningsåtgärd med hänsyn till tjänstens krav icke kunnat vidtagas, utan de äro fortfarande i tjänstgöring. Naturligt nog har denna långa tjänstgöringstid, under vilken avlöningsinkomsterna varit jämförelsevis ringa, för många av dem medfört ekonomiska svårigheter. Det synes därför vara skäligt och billigt, att dessa värnpliktiga, vilka på grund av sin utbildning tjänstgöra i ansvarsfulla befattningar, genom förbättrade ekonomiska förmåner erhålla en viss kompensation för de olägenheter, som den långa tjänstgöringstiden medför.

Chefen för marinen har föreslagit, att de förbättrade ekonomiska för-

Departements-
chefen.

månerna skulle utgå dels i form av en långtjänstpremie av en krona för dag till en var icke överstatanställd dylik värnpliktig, som under minst sex månader i följd varit inkallad till beredskapstjänstgöring, dels ock på så sätt, att vederbörande värnpliktige efter sex månaders beredskapstjänstgöring uppflyttades till 1. sjömansklassen, varigenom han skulle komma att hänföras till 4. i stället för 2. krigslöneklassen.

Vad till en början angår frågan om beredande av förbättrade avlöningsförmåner åt ifrågavarande värnpliktiga genom uppflyttning i högre sjömansklass får jag erinra om att Kungl. Maj:t genom generalorder den 1 april 1940, nr 202, föreskrivit, att stationschef vid flottan må oberoende av gällande föreskrifter i ämnet till 1. sjömansklassen uppflytta sådan klass A eller f. d. klass A tillhörande värnpliktig, som varit inkallad till beredskapstjänstgöring under minst sex månader och som med hänsyn till tjänstbarheten befunnits härför lämplig. Dylik uppflyttning torde nu i regel hava skett åtminstone beträffande de värnpliktiga, som varit i tjänstgöring sedan beredskapstjänstgöringens början. Då uppflyttningen till 1. klass sjöman medför att vederbörande hänföres till 4. krigslöneklassen, har den av chefen för marinen i förevarande avseende begärda löneförbättringen redan kommit till stånd, varför några ytterligare åtgärder härutinnan icke nu erfordras.

Vad därefter frågan om långtjänstpremie angår, anser även jag mig böra tillstyrka, att en dylik förmån beredes ifrågavarande värnpliktiga. Emellertid finner jag mig böra förorda, att denna premie bestämmes till ett fixt belopp av 180 kronor i ett för allt, motsvarande ett lönetillägg av 1 krona för dag under en tjänstgöringstid av sex månader. Beloppet i fråga torde icke böra utgå till personal, som under tjänstgöringstiden innehaft anställning över stat. Såsom lönenämnden anfört torde dylik premie allenast böra tillkomma sådana värnpliktiga, vilka vid tiden för utfärdandet av beslut om premiens utgående redan fullgjort eller fullgöra beredskapstjänstgöring. I övrigt torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående långtjänstpremiens utbetalande. Frågan härom torde emellertid böra underställas riksdagens prövning.

Den förmån av långtjänstpremie, som sålunda ifrågasatts beträffande vissa av flottans värnpliktiga, torde jämväl böra tillkomma motsvarande kategorier värnpliktiga vid kustartilleriet.

Under åberopande av vad sålunda anförts och med framhållande, att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlätas till riksdagen utan hinder av att den för propositionens avlåtande i allmänhet stadgade tiden gått till ända, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att en långtjänstpremie av 180 kronor må tilldelas värnpliktig av klass A vid marinen, vilken under innevarande budgetår, utan att hava innehaft anställning över stat, såsom 2. klass sjöman eller 2. klass kustartillerist fullgjort bered-

skapstjänstgöring vid flottan eller kustartilleriet under minst sex månader i en följd.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Österholm.
